

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИСКОНТНИХ СТАВОК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

О.І. Вишиницька, асистент

Сумський державний університет, м. Суми

В умовах виснаження природних систем та загострення екологічних проблем виникає необхідність впровадження інвестиційних проектів екологічного спрямування, які дозволяють використовувати природні ресурси раціонально, знижувати або не допускати забруднення навколишнього середовища, зменшувати рівень відходів виробництва.

При прийнятті рішень щодо доцільності впровадження екологічно спрямованих інвестиційних проектів важливу роль відіграє фактор часу. Перетворення різночасових економічних параметрів здійснюється за допомогою процедури дисконтування.

Застосування традиційних прийомів дисконтування в сфері природокористування пов'язане з такими проблемами [1]:

- за допомогою дисконтування занижується навіть великий збиток довкіллю, якщо він припадає на віддалений проміжок часу;
- у разі прояву ефектів від проекту у віддаленому майбутньому дисконтування зменшить поточну цінність цих результатів і перешкоджатиме схваленню подібних рішень;
- дисконтування, особливо за високої норми дисконту, стимулює і прискорює розроблення відновлювальних і не відновлювальних природних ресурсів, створюючи загрозу їхнього повного виснаження.

Значний вплив на вибір та прийняття проектних рішень має норма дисконту.

Застосування високих ставок дисконту сприяє прагненню до надексплуатації природних ресурсів для отримання швидкої віддачі. Тим самим при прийнятті економічних рішень віддається пріоритет максимізації сьогоденного добробуту. І відповідно мінімізуються майбутні вигоди і можливі збитки, що властиво екологічним проектам / програмами з їх віддаленими ефектами та вигодами. Наприклад, з позицій традиційного підходу витрати-вигоди такий екологічний захід як посадка лісу виявляється малоконкурентним, тому що строк реалізації лісових проектів становить 50-70 років, а чекати поки дерева виростуть до повної стиглості треба десятиліття. У свою чергу проекти/програми, які можуть у віддаленій перспективі принести величезні втрати і шкоду природі, можуть при традиційних підходах виявитися ефективними в силу значного заниження майбутніх витрат [2].

Сучасні ставки дисконту, що використовуються міжнародними організаціями, багатьма банками, досить великі й становлять 8-12%. У літературі часто говорять про тиранію і дискримінацію майбутнього при використанні стандартних методів дисконтування. Такий підхід не є адекватним концепції сталого розвитку з її пріоритетами обліку довгострокових наслідків, інтересів наступних поколінь.

В даний час в світі використовується ряд можливих методів і підходів до подолання «дискримінації дисконтування» по відношенню до екологічних проектів. Важливе значення має одержання як можна більш повної економічної оцінки цінності природних благ і послуг, що істотно впливає на показники витрат і вигод. Велику роль може грати ретельний облік майбутніх екологічних ризиків та невизначеності, що знизить привабливість проекту з неясними екологічними наслідками. У деяких країнах держава задає більш низькі - у порівнянні з приватним сектором та середньосвітових - ставки дисконту. Наприклад, у Великобританії міністерством фінансів встановлена необхідна норма прибутку у розмірі 6% для державних інвестицій, а в США для природоохоронних проектів застосовуються норми дисконту від 2% до 10% [2].

Як зависокі, так і занижкі ставки нормативу дисконтування є небажаними з точки зору оптимізації темпів економічного розвитку та сталого природокористування. Проте для забезпечення сталого економічного розвитку на сучасному етапі, зважаючи на загострення екологічних проблем суспільства, пріоритети щодо оптимізації дисконтних ставок мають бути надані саме природо-ресурсним факторам впливу порівняно з економічними [3].

Ставка дисконтування встановлюється самостійно інвесторами залежно від їх цілей та пріоритетів. Це стосується локальних проектів, впровадження яких здійснює вплив на макrorівні та торкається інтересів підприємства. В тому випадку, коли проект стосується інтересів галузі, регіону чи країни, якщо він впливає на екологічне або соціальне становище чи передбачає в його фінансування участь держави, необхідним є встановлення нормативної ставки дисконтування. Така ставка має враховувати не лише інтереси учасників проекту, а й науково-технічний прогрес, вплив природне середовище на екологічну ситуацію. Крім того, ставка дисконтування має враховувати інтереси майбутніх поколінь.

З метою гарантованого дотримання інтересів майбутніх поколінь є доцільним застосування для оцінки проектів додаткових критеріїв та вимог. Чим вона вища, тим більше витрат лягає на майбутні покоління, а її результати привласнюють нинішні. Серед них [1]:

- запобігання незворотних змін у довкіллі;
- запобігання нанесення збитку абсолютно не відновлювальному природному капіталу (біорізноманіттю тощо);
- обмеження використання відновлювальних ресурсів величиною їхнього природного приросту, а в разі неможливості дотримання цієї вимоги – включення у проект компенсаційних природно-відновлювальних заходів (або заходів зі скорочення збитку, що завдається проектом) з відповідним корегуванням величини витрат.
- у разі використання невідновлювальних природних ресурсів формування за рахунок проектних доходів інвестиційних фондів майбутнього, що слугують підтримці досягнутого рівня споживання (наприклад, після вичерпання запасів родовищ корисних копалин).

Ставка дисконтування має встановлюватись окремо для кожного проекту в сфері природокористування, враховуючи особливості розвитку економіки країни чи регіону та їх екологічного стану, а також очікуваний вплив на довкілля, якість використання ресурсів та обсяги генерування відходів.

Подальших розробок потребує методична база розрахунку відповідних ставок дисконтування з урахуванням особливостей інвестиційних проектів у сфері природокористування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобровський, А. Л. Екологічний менеджмент : підручник / А. Л. Бобровський. — Суми : Університетська книга, 2009. — 586 с.
2. Бобылев С.Н. Экономика природопользования: Учебник. / Бобылев С.Н., Ходжаев А.Ш. - М.: ИНФРА-М, 2004. - XXVI, 501 с.
3. Сотник, І. М. Удосконалення методичних підходів до встановлення дисконтних ставок інвестиційних проектів у сфері природокористування / І. М. Сотник, О. М. Сотник // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2006. — № 1(85). — С. 166-171.